

ДИТИНСТВО ЯК МІФОЛОГІЧНИЙ ПРОСТІР РОДОВОЇ ПАМ'ЯТІ В ЛІРИЦІ ВЛАСТИ ВЛАСЕНКО

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія

Випуск 2 (54)

УДК 821.161.2-1.09 Власенко:82-97

DOI: [https://doi.org/10.24144/2663-6840/2025.2\(54\).122-127](https://doi.org/10.24144/2663-6840/2025.2(54).122-127)

Кузьма О. Дитинство як міфологічний простір родової пам'яті в ліриці Власти Власенко; кількість бібліографічних джерел – 7; мова українська.

Анотація. У статті досліджено феномен дитинства як міфологічного простору родової пам'яті в ліриці сучасної української поетеси Богдани Ковалюк, яка творить під псевдонімом Власти Власенко. Авторка – прикарпатська письменниця, філологиня, викладачка, громадська діячка, лауреатка премій імені Бориса Нечерди (2016) та Василя Стефаника (2023). Метою статті є розкриття художніх механізмів, за допомогою яких поетеса трансформує індивідуальний досвід дитинства в міфопоетичний простір, що відображає колективну пам'ять роду та культурні архетипи.

У процесі дослідження визначено завдання: простежити, як у поезіях Власти Власенко дитинство постає в ролі сакрального хронотопу, що зберігає пам'ять поколінь; проаналізувати образи-символи, що формують міфологічну структуру дитячих спогадів; окреслити роль фольклорно-міфологічних мотивів у конструюванні авторського міфосвіту; з'ясувати специфіку поетичного мислення, що поєднує інтимно-особистісне й культурно-історичне. Стаття спирається на міфопоетичний аналіз, методи герменевтики, психологічну інтерпретацію та культурно-історичний підхід.

Доведено, що лірика Власти Власенко відзначається глибинним зв'язком із традиціями Прикарпаття, де дитинство осмислюється як джерело духовної енергії і як простір формування ідентичності. Підкреслено роль гуцульсько-бойківського міфосвіту, символіки образів-архетипів (вода, вогонь, земля, повітря) та родинних ремінісценцій у формуванні авторського міфу про дитинство. Зроблено висновок, що лірика Власти Власенко утверджує дитинство як джерело родової сили, пам'яті, внутрішньої опори, що живить поетичну уяву та формує світогляд митця.

Зазначено, що поезія Власти Власенко характеризується новизною й самобутністю, індивідуально-авторським способом реалізації міфологічних систем, а також візіонерським типом мислення, що робить її твори вагомим внеском у сучасну українську літературу.

Ключові слова: дитинство, родова пам'ять, міфологізм, Власта Власенко, сучасна українська поезія, архетип, поетика.

Формулювання проблеми. Сучасна українська література активно звертається до теми пам'яті як ключового чинника формування культурної та національної ідентичності. У цьому контексті особливого значення набуває феномен *родової пам'яті*, що є формою колективної пам'яті й функціонує як культурологічний концепт, у межах якого індивідуальні спогади інтегруються в ширший контекст історичного досвіду спільноти, формуючи цілісний наратив про походження, цінності та культурні смисли поколінь. Виразно цей процес виявляється в дитинстві, яке постає як міфологічний простір пам'яті – первинна сфера формування уявлень про світ, де особисті переживання набувають символічного змісту та влітаються в родову й культурну традицію. Лірика сучасної поетеси Власти Власенко демонструє унікальну модель такого осмислення в збірці «Афини» (2021). Інтимні спогади дитинства авторки перетворюються на сакральний хронотоп, що відображає культурні архетипи та фольклорно-міфологічні мотиви Прикарпаття. Таким чином, актуальною науковою проблемою стає виявлення й осмислення механізмів репрезентації родової пам'яті через міфологічний простір дитинства в сучасній українській поезії на прикладі доробку Власти Власенко.

Аналіз досліджень. Збірка «Афини» – це книжка «про розуміння світу і себе в ньому, про нерозривний, а подеколи й магійний зв'язок зі своїм корінням, про емоційну чутливість, зрештою – про вміння бути» [Власенко Власта. Афини 2021, с. 2].

Дослідники творчості Власти Власенко акцентують увагу на особливому поетичному мисленні письменниці та її глибинному зв'язку з духовними кодами гуцульсько-бойківського міфосвіту, що оживають у її ліриці.

Мар'яна Савка називає Власту Власенко «карпатською поетичною мольфаркою»: «Вона створила себе як сильну мистецьку душу, поетку. Мене її тексти дуже зачіпають, бринять всередині. Це сильний голос. Власті варто змагатися за великі аудиторії – її поезія може захопити багато людей. Вона на тому рівні щирості, відкритості і до певної межі зрозумілості, що робить її універсальною і допомагає вийти за межі дрібних бульбашок» [Вірші з афинами і голос дрімби... 2021].

Аналізуючи першу поетичну книжку Власти Власенко «Згарди», літературознавець Роман Голод зауважив: «За Стефаниковою традицією, поетеса зуміла рідною, у народу підслуханою мовою розповісти про найвитонченіші людські почуття, виразити найжагучішу експресію, висловити світоглядно-філософські імперативи, передати гідні шекспірівського пера драми і трагедії сучасної людини...» [Голод 2019, с. 122]. Ця оцінка підкреслює не лише майстерність поетеси у відтворенні широкої палітри емоційних станів сучасної людини, але і її здатність органічно поєднувати індивідуальний досвід із колективними культурними кодами. Власта Власенко продовжує традицію «вслухання в музику народної мови», влітання живорозмовних гуцульсько-бойківських елементів у канву худож-

ніх текстів. Тому її вірші набувають значення і як особистісного поетичного висловлювання, і як художньої репрезентації родової пам'яті та культурної спадкоємності.

Уляна Галич у рецензії на збірку «Афини» зазначила, що ця книжка поезій «наповнена рефлексіями, спогадами, мимовільними сентиментальними порухами, зізнаннями та замовляннями. Це також – своєрідна галерея тіней тих незабутих предків, котрі надають нам ключі до розуміння і творення власної ідентичності, до формування нового, оригінального і динамічного, проте закоріненого у глибинні гештальти, простору» [Галич 2022]. За словами самої Власти Власенко, для неї «дитинство – країна абсолютного щастя» [Вірші з афинами і голос дрімби 2021]. Таке поетичне зізнання також підкреслює значення дитячих спогадів як джерела творчої енергії, що трансформується в міфопоетичний простір родової пам'яті та стає основою формування культурної ідентичності.

Таким чином, оглянуті критичні відгуки та наукові дослідження підтверджують, що поезія Власти Власенко розгортається у площині міфологізму, органічно поєднуючи особистісне й колективне в художньому слові.

Мета статті – розкриття художніх механізмів, за допомогою яких Влада Власенко трансформує індивідуальний досвід дитинства у міфопоетичний простір, що відображає колективну пам'ять роду та культурні архетипи.

Основні завдання статті: простежити, як у поезіях Власти Власенко дитинство постає в ролі сакрального хронотопу, що зберігає пам'ять поколінь; проаналізувати образи-символи, що формують міфологічну структуру дитячих спогадів; окреслити роль фольклорно-міфологічних мотивів у конструюванні авторського міфосвіту; з'ясувати специфіку поетичного мислення авторки, що поєднує інтимно-особистісне й культурно-історичне.

Методи та методика дослідження. Стаття спирається на міфопоетичний аналіз, методи герменевтики, психологічну інтерпретацію та культурно-історичний підхід.

Виклад основного матеріалу. Уляна Галич доречно зауважила: «Витворюючи власний поетичний простір буття, Влада як візитівку пропонує читачам акварельні, злегка меланхолійні замальовки з іншого, кращого світу – світу дитинства, чистоти, теплої дитинної радості буття як подиву» [Галич 2022]. Це спостереження окреслює ключову особливість поетики Власти Власенко – її здатність перетворювати індивідуальні спогади дитинства на художньо-міфологічний хронотоп, що набуває сакрального значення та стає носієм родової пам'яті й основою формування культурної й національної ідентичності особистості.

У розділі «Фрай» зі збірки «Афини» дитинство постає як самотутній міфологічний простір, де пам'ять про родову й особисте зливається в цілісну поетичну картину. Саме поняття «фрай» – свобода, воля, простір – дає визначальну інтенцію корпусу текстів на тему роду, зв'язку поколінь та дитинства:

дитячі роки в поезіях авторки змальовані в контексті моделі вільного буття, де приватний досвід перетворено на символ духовної незалежності та внутрішньої сили. У художньому світі Власти Власенко «фрай» можна розглядати як концептуальний образ візії вільного буття дитини, яка не втратила чистоти свідомості, здатної сприймати світ як простір радості, подиву, духовної гармонії. Саме ця первісна чистота стає основою для формування ліричного міфосвіту збірки. У віршах «Сісти собі з дідом на порозі...», «Коли небо дуже бігло то падало...», «Шепніт, мамко, шепніт в перший вітер...», «Сніги сховали білі сови...», «Ловишся рибко дивисься здалеку...», «Моя теличка Краська...», «Ти пам'ятаєш ту тишу?...», «Ба? чишшш... чи спишшш?...», «Підсвічник тріс. Ви, певно, бабо, тут...» та ін. простір дитячих спогадів трансформується у символічний ландшафт, де побутові деталі – хата, стріха, кошелі, «цебер з ясенкової дошки» [Влада Власенко 2021, с. 210], дзвоник на горісі, «білий хліб з повідлом» [Влада Власенко 2021, с. 214], теличка Краська, гладунець (глиняний невеличкий глечик), старий ткацький верстат, лавка тощо – набувають міфологічного забарвлення. Поетеса вибудовує поетику пам'яті, у якій дитинство стає «золотим часом» – не тільки індивідуальним, але й колективним, бо в ньому заковані образи роду, землі, природи, що формують міфологію спільного існування.

Розуміння дитинства як універсального, міфологічного простору перегукується з юнгівською концепцією «дитини», розкритою в праці «Архетипи і колективне несвідоме» [Юнг 2023]. Психологію архетипу «дитини» мислитель пов'язував із символом потенціалу, оновлення, надії; із містком між минулим і майбутнім; із процесом індивідуалізації (розвитку особистості через контакт із несвідомим, пракоренем). Архетип дитини, таким чином, є втіленням ідеї цілісності, оновлення, потенціалу, духовного зростання. І в такому контексті цей архетип відкриває важливий ракурс для інтерпретації поетичного світу Власти Власенко. У її ліриці дитинство постає як простір духовного самостворення. Спогади про «золотий час» дитячих років у збірці «Афини» функціонують як своєрідні імпульси процесу індивідуалізації: вони повертають людину до витоків, пракоренів, до первісної чистоти свідомості і водночас відкривають шлях до внутрішньої цілісності.

У поезії «Сніги сховали білі сови...» дитинство постає як сакральний простір, у якому побутові деталі й природні образи перетворюються на міфологічні символи родової пам'яті: «сніги сховали білі сови / під нашу стріху у садку / дрімає небо фіалкове / поклавши руку під ріку / скрипить стара кринична корба – / хтось добуває зимну ніч / сповзає з неба біла ковдра / і небо горнеться на піч / йому маленькому тривожно / бо не засунені шубри / бо там штовхаються безбожно / старі вітри як бахури / сопє макітерка різдвяна / в старої лавки на плечі / нас накриває баба Анна / удвох із небом на печі...» [Влада Власенко 2021, с. 220]. Вірш вибудовує атмосферну картину зимового обійстя в

Різдвяну пору: стріха, садок, криниця, піч, макітерка, баба Анна – все це не просто зримі образи цієї картини, але й цілісний космос дитячого досвіду: «і не тривожно вже нікому / і тихо й небови з руки / повисипалися за комин / дітвацькі небові зірки / повідкривали крила сови – / снігами випала вода / і в білих пуп'янках зимових / засуятилась коляда...» [Власта Власенко 2021, с. 220]. Особливо важливим є мотив неба як дитини (воно теж «горнеться на піч», бо «йому маленькому тривожно»). Небо постає як дитина, що теж потребує захисту. Мотив баби Анни, яка накриває ліричну героїню «удвох із небом на плечі», вводить архетип берегині, мудрої Старої як втілення ідеї турботи, любові та хранительки традицій роду. Дитина в поезії не самотня, адже вона вплетена в родову тканину, де старші піклуються про молодших, оберігають їх, передають їм тепло родинного затишку. У юнгівському трактуванні «дитина» – носій потенціалу майбутнього, це «початок і кінець», образ цілісності та оновлення [Юнг 2023, с. 213]. В аналізованій поезії ця цілісність виражається через злиття космосу й дому: небо горнеться на піч, стає частиною родинного простору, у якому дитина і світ – єдине ціле. Ідея цілісності у вірші також має християнську основу, що виражається у фінальній частині вірша: «ліхтар під вікнами задзенькав / затих мороз на ланцюгу... / лиш Хтось в китарику маленький / писав завіти на снігу...» [Власта Власенко 2021, с. 221]. Образ «Хтось в китарику маленький / писав завіти на снігу» має символічне навантаження: він нагадує про дитину-Христа, маленького Ісуса, який приходить у світ із новим законом, новим завітом, що відкриває шлях до духовного оновлення. У цьому образі поєднується локальний етнографічний колорит (китарик як елемент гуцульського одягу) із християнською символікою народження Спасителя. Отже, у вірші концепт «дитини» розкривається через три образні ключі: перший ключ – автобіографічний (спогади авторки про Різдвяні дні, проведені в бабусі Анни); другий – космологічний (небо як дитина) та християнський (дитина Ісус в обрамленні гуцульської етностетики). Всі три рівні взаємодіють, утворюючи міфопоетичний простір, у якому дитинство є не тільки особистим спогадом, а й універсальним архетипом чистоти, духовного оновлення, цілісності. Структура поезії «Сніги сховали білі сови...» моделює внутрішній світ дитини в ритуально-фольклорному вимірі. Простір твору наповнений символікою природи (сови, сніг, вода, небо, зірки), що виконує не лише декоративну, але й глибинно міфологічну функцію, з'єднуючи всі пласти пам'яті – й індивідуальної, й родової, й колективної. Міфологічний простір дитинства розбудовується і в поезії «Шепніть, мамко, шепніть в перший вітер»:

Шепніть, мамко, шепніть в перший вітер:
«Даночко, вже холодно, пора».
Я одягну ваш найліпший в світі
Светрик з лебединого пера.

Буде просто, най вже буде просто,

Так ми вже складний уївся світ,
Най прийшли би мої давні гості:
Пес кудлатий і нанащчин кіт...

... Сядемо на кроснах усі троє –
тиша тиш з осінньої яси,
тільки жук під сірою корою
зворохобит дивні голоси...
[Власта Власенко 2021, с. 218].

Інтимні звертання «мамко», «Даночко» перетворюються на символи сакральної єдності поколінь. Атмосфера поезії будується на поєднанні простих речей – светрика з «лебединого пера», їжі, звичної в селі (хліб, намащений смальцем), запаху «снігу, вовни і борщу», ткацького верстату, нанащчиного kota та кудлатого пса – із образами вітру, зими, тиші. Поєднання побутового і природнього, космічного формує міфопоетичний простір, де дитинство – «золотий час» пам'яті, що зберігає простоту й прозорість світу на протязі складності дорослого життя. У тексті наявна модель родової пам'яті, що проявляється через адресованість ліричного послання матері («Шепніть, мамко, шепніть в перший вітер...») шляхом звернення до дитячих ритуалів та побутових дій, які функціонують як маркери спадкоємного досвіду. Повторюваний мотив материнського застереження «Даночко, вже холодно, пора» виступає не лише знайомою реплікою з дитинства, але й кодом родової опіки. Про родову опіку свідчить і «светрик з лебединого пера», що символізує собою тепло, дбайливість, мамину турботу. Светрик як художній артефакт пам'яті зберігає образ родинного затишку й маминої опіки. Ольфакторні образи («запах снігу, вовни і борщу»), закріплені в сенсорній пам'яті, актуалізують дитячий досвід, відчуття домашнього тепла й безпеки. Сцена з «кроснами» і «старим верстатом» поглиблює міфологічну рамку: кросна в українській традиції є уособленням долі, часу, а процес ткацтва – символом творення світу, порядкування хаосу, продовження роду. Тому Даночка, мама й баба опиняються в сакральному просторі ткацтва пам'яті. Бабуся виступає як постать берегині роду, всі три жіночі образи зв'язують воєдино минуле, теперішнє і майбутнє:

...Задимит торічне фасоліні,
буде тепло вікнам серед стін...
Здасться нам, що ми прозорі нині,
здасться нам: ми ніжні і прості...

стане баба за старим верстатом,
стане ясно: то не ми, не ми...
Тільки миші будуть подавати
перші знаки мудрої зими...

І в садку на ланці – сам у світі
светрик з лебединого пера...
- Тихо, мамко, тихо, то лиш вітер.
- Даночко, вже холодно, пора...
[Власта Власенко 2021, с. 218 – 219].

Побут «ніжний і простий» протиставляється «складному світу», що підкреслює функцію дитя-

чого досвіду як втраченої утопії цілісності. Дім стає точкою відліку культурної ідентичності.

Текст побудований на прийомах спогаду та діалогу, сенсорній деталізації, мікросюжетах повсякденних дій. Вірш «Шепніт, мамко, шепніт в перший вітер» таким чином репрезентує міфологізоване дитинство як ключовий простір формування родової пам'яті, де індивідуальні спогади постають не в приватній, а в культурно-символічній площині. Твір демонструє, як побутові практики, фольклорні образи та домашня міфологія формують родову пам'ять як живу систему передачі досвіду.

Отже, родова пам'ять у поетичному дискурсі Власти Власенко постає не абстрактною категорією, а живим досвідом, що втілюється через щоденну взаємодію представників родової системи, домашні ритуали та дійства. Саме такий механізм передавання досвіду розкривається в поезії «Сісти собі з дідом на порозі...»: «сісти собі з дідом на порозі, / плести собі з дідом кошелі, / добре сіно в теплім оборозі, / синьоокі в глині картоплі. / тихне хата, стріхою печена, гарбузи під соняхом скриплять, / тліє ватра, в попелі печенка, / що нам з дідом? тиша – благодать. / - Діду, де та мишка-сіроманка? / - В кірзакі старому на поді. / - Діду, де твоя маленька Данка? / - Під листком в зеленій лободі. / Данці конче дідови в коліна, / сорочина в снах і цвіркунах. / і на кроснах букове поліно, / і туман вечірній в долинах...» [Власта Власенко 2021, с. 212].

У цьому вірші дитинство постає як тканина спільного життя, де кожен образ працює як носій родової пам'яті. Дитина входить у світ роду через спільну працю та спільний простір. Побутові предмети – кошелі, сіно, ватра – перетворюються на символи спадкоємності, а діалог між дідом та онукою вплітає в канву тексту лінію ненав'язливого домашнього виховання, теплої родинної педагогіки. Далі авторка вводить казкові мотиви про мишу-сіроманку, біленьку козу, і це дуже природньо, адже саме через казкотворчість дітям передавалися найважливіші знання, формувалися морально-етичні цінності. Дідусь як втілення архетипу мудрого Старця в аналізованій поезії є хранителем пам'яті, який не тільки навчає, але й безумовно любить:

дідо гладить вигорілі пасма
на моєму теплому чолі,
мою гривку, сонцем золочену,
ніби там шукає свої дні...
ми їмо удвох собі печенку,
– Діду, дуй на пальчики мені...
... але от – ні сну, ні тиші в стрісі,
ні тепла, ні діда, ні лози,
тільки дзвоник на старім горісі,
мідний дзвоник з білої кози...

[Власта Власенко 2021, с. 212–213].

У фіналі вірша відбувається різкий інтонаційно-смысловий злам: ідилія з дитячих років зникає, залишається лише дзвоник на горісі як нагадування про час, проведений із дідусем. І хоча завершальні рядки руйнують створену картину дитинства (бо вже немає «ні тепла, ні діда, ні лози»), але пам'ять про світлі й золоті часи продовжує жити.

Дитинство як простір єдності людини і природи постає в поезії «Моя теличка Краська», у якій Краська – не тільки домашня тварина, а й символ дитячої дружби: «Моя теличка Краська / має пів року, / пасе солодку пащу і не розуміє, / чого я така дурна / і не пасу теж. / Вона махає хвостом, головою, вухами: / - Ходи пасти! / А я ніц. / Мокра морда м'яка, як хліб, / нюхає, чи я не слаба, / але я лише сміюся / і цьомаю її в ніс...» [Власта Власенко 2021, с. 227].

Поетичний текст вибудовує світ, у якому дитина й теличка – обоє «мамині діти», однакові у своїй невинності й потребі турботи. Твір постає як інтимна сповідь дівчинки, зануреної в мікрокосм сільського буття, де всі образи – від телички Краськи до гладунця – мають сакральне значення. Це світ, який існує не за законами зовнішньої логіки, а за законами дитячого бачення й сприйняття всього суцього – глибинного, цілісного, символічно-казкового. Краська – не просто теличка, яку потрібно випасати, вона жива партнерка в бутті, із якою існує нерозривний зв'язок, що функціонує на фізіологічно-чуттєвій спорідненості (нюх, дихання, дотик) та на рівні дитячої гри: «Найбільше Крася любить, / коли я граю у вербову скосівку, / вона лежить і дихає в теплу траву, / підпираючи її копитцем, / і з нами жаби і комарі... / Ми лежимо на пасовиску / І дивимося в зірки...» [Власта Власенко 2021, с. 227]. Саме таке занурення в тілесне сприйняття світу формує ґрунт для емоційної пам'яті, що зберігається у підсвідомості дитини навіть після втрати вірної подружки Краськи. Момент, коли мама каже: «Нема твєї Краськи» стає катастрофою, переданою метафорою «світ упав». Це символ втрати райського дитячого простору. Дівчинка переживає екзистенційну втрату: «Світ упав. / ...І я біжу городами світ за очі, / біжу! / Біжу! / Біжу! / Аж до самого вечора! / Аж до самого вечора... / Молочний Шлях / цілитись в гладунця, / і, заляпана білим шумом, / я плачу в її солодку пащу, / поки жаби і комарі, / не приносять скосівку... / І я граю, / а потім лиш тихо лежу / лицем у Красульчине небо, / доцц цебенит, цебенит, / але я знаю, що то не доцц, / то вона нюхає, чи я не слаба, / і дихає в мене, / і підпирає мене копитцем...» [Власта Власенко 2021, с. 228–229].

У фіналі поезії відбувається відновлення контакту: попри втрату, дівчинка все ще відчуває присутність Краськи: «вона нюхає, чи я не слаба», «дихає в мене», «підпирає мене копитцем». Це глибоко символічний акт відродження через пам'ять, адже Краська залишилася жити в уяві дівчинки. Таким чином, вірш «Моя теличка Краська» – це поезія про космос дитинства з його першими втратами, але й красою гармонії світу людини й природи. Втрата Краськи є першим зіткненням зі смертю, проте в міфопоетичній системі вірша ця смерть не руйнує світ, а переводить його у вимір пам'яті. Архетип дитини в аналізованому тексті стає носієм глибинної істини про життя і смерть, любов, прощання, збереження в пам'яті.

У поезії «Підсвічник тріс. Ви, певно, бабо, тут...» розгортається експресивно маркований

простір, у якому дитинство постає як сакралізована міфологема родової пам'яті. Звернення до бабусі – фігури, яка в традиційному уявленні втілює собою життєву мудрість, зв'язок поколінь, духовну опіку та любов, – вибудовує міст між світом живих і світом померлих, між колективним досвідом роду та індивідуальним боєм суб'єкта ліричного висловлювання:

*Підсвічник тріс. Ви, певно, бабо, тут.
Хоч ви вже там... Я знов щось начудила?
Ревіла у кутку і не молилась...
Не спотігаю, бабко, на святу.
Мій жовтий плащик в клітку, не зима –
я обгорнулась – холодно дитині,
я так і не навчилася донині,
що «кождий сам, і ти тепер сама».
Я вже не рву в подолок зеленуг,
я вже не вмію ждати і не хочу,
на серці, бабко, бубка, а на очі
вже не сідає ваш кульбабчин пух...*
[Власенко 2021, с. 230].

Уляна Галич у рецензії на збірку «Афини» влучно зауважила: «Відкладаючи убік сучасні урбаністичні інтенції, Власенко стає найсправжнішою у поезії, найбільш автентичною, переконливою і захопливою. У її світі бабин білий киптар є найбільш надійним оберегом від космічного зла, у її світі ще й досі блукає Чугайстер із зеленою дримбою у рукаві, віщі птахи в сосніні вітають велику таємницю народження, «непрості» разом із «простими» вивершують свої канонічні маршрути під затемненими світилами. Ці образи, раз явившись, уже не покидають нашої уяви, тривожать її, бентежать» [Галич 2022].

Образ бабусі присутній в уяві ліричної героїні як голос сумління, пам'яті, тиха тінь минулого, що не відпускає. Така двоплощинність світосприйняття – характерна риса міфопоетики Власти Власенко: побутове і трансцендентне співіснують у напрузі, де кожен жест набуває ритуального змісту. Те, що підсвічник тріс, – це не просто побутовий момент, а символічний злам, маркер втрати контакту із сакральним, із родовою основою. Внутрішній світ ліричної героїні окреслюється як постдитячий, але навіть у дорослому віці вона ще не навчилася «бути самою», залишаючись у вразливості й потребі турботи від рідних. Мовна тканина вірша густо насичена діалектизмами («нефайно», «пантруйте», «не спотігаю»), що є втіленням голосу предків, слідами родової мови. Діалектизми створюють гуцульсько-бойківський колорит, а також формують голос суб'єкта як спадкоємця та носія культури предків.

Звукова організація поезії «Підсвічник тріс. Ви, певно, бабо, тут...» тяжіє до ритміки замовляння, ритуального мовлення, що підсилює його символічне навантаження. Художній простір вірша – це внутрішня кімната пам'яті, де героїня намагається впорядкувати емоційний хаос, апелює до бабці як до духовної лікарки, просить «пришити серцю латку» [Власенко 2021, с. 230]. Отже, дитинство в аналізованому творі змальоване як згадка й переживання минулого, також воно функціонує як осердя родової культури, як прапростір, у якому закладено код ідентичності. Власенко створює міфопоетичну модель, у якій дитячі роки – не просто реконструкція біографії, а жива взаємодія з родовою системою, з голосами предків. Дитинство у творах письменниці постає як сакралізований простір, у якому поєднується індивідуальна пам'ять, колективне несвідоме та родова традиція. Воно функціонує як міфологічна структура, що забезпечує внутрішню цілісність ліричного суб'єкта, відтворює духовну топографію дитячого досвіду та виявляє глибинні культурні коди, пов'язані з родинною пам'яттю.

Висновки. Отже, лірика Власти Власенко відзначається глибинним зв'язком із традиціями Прикарпаття, де дитинство осмислюється як джерело духовної енергії та як простір формування ідентичності. У формуванні авторського міфу про дитинство важливу роль відіграють гуцульсько-бойківський міфосвіт, символіка образів-архетипів (вода, вогонь, земля, повітря) та родинні ремінісценції. Поезія Власти Власенко утворює дитинство як джерело родової сили, пам'яті, внутрішньої опори, що живить поетичну уяву та формує світогляд митця.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що лірика Власти Власенко формує самобутній поетичний міф про дитинство як про втрачений, але завжди присутній у пам'яті світ. Цей міф слугує засобом осмислення родової тягlosti, внутрішнього зцілення й глибинної ідентичності, роблячи поетичну спадщину авторки унікальним простором духовного повернення до джерел, до коренів роду. Її художня мова – це мова пам'яті, завдяки якій продовжується родовий наратив.

Дитинство в поезії авторки – вічно присутня основа буття, до якої можна повертатися через спогад, емоцію, гру, мову. Воно не лише початок життя, а й глибокий смисловий горизонт, у якому перетинаються лінії біографії, культури, міфу. Саме в цьому й полягає естетична й філософська вартість лірики Власти Власенко, яка через слово формує живу тканину родової та культурної пам'яті.

Література

1. Власенко Власенко. Афини: поезія. Львів: Видавництво Старого Лева, 2021. 248 с.
2. Власенко Власенко: «Діалект сам по собі – потужна, майже первісна енергетика» *Галицький кореспондент*. 2021. 1 квітня. URL: <https://gk-press.if.ua/vlasta-vlasenko-dialekt-sam-po-sobi-potuzhna-azh-majzh-pervisna-energetyka> (дата звернення: 23.09.2025).
3. Вірші з афинами і голос дримби: Власенко Власенко презентувала книжку поезій *Сайт видавництва Старого Лева* 2021. 22 вересня URL: <https://starylev.com.ua/news/virshi-z-afinyamy-i-golosom-drymby-vlasta-vlasenko-prezentovala-knyzhku-poezii> (дата звернення: 10.09.2025).
4. Галич У. На дні карпатського океану. *Збруч*. 2021. 28 січня. URL: <https://zbruc.eu/node/110277> (дата звернення: 18.09.2025).

5. Голод Р. Дефіцитні «Згарди» (Власта Власенко. Згарди) *Слово і час*. Київ, 2019. № 8. С. 118–123.
6. Чир Н. «Я – підкорена миттю краплина тривоги...» (короткий есей про поетичну творчість Богдани Ковалюк до її 40-річного ювілею) *Народна воля*. 2011. 28 листопада. URL: <http://volya.if.ua/2011/11/ya-%E2%80%93-pidkorena-myttu-kraplyna-tryvohy/> (дата звернення: 15.09.2025)
7. Юнг К.-Г. Архетипи і колективне несвідоме. Львів: Видавництво «Астролябія», 2023. 608 с.

References

1. Vlasenko Vlasta (2021) Afyny: poeziia [Yafyny: poetry]. Lviv: Vydavnytstvo Staroho Leva, 248 s. [in Ukrainian].
2. Vlasta Vlasenko (2021) «Dialekt sam po sobi – potuzhna, maizhe pervisna enerhetyka» [«Dialect in itself is a powerful, almost primordial energy»] *Halytskyi korespondent*. 1 kvitnia. URL: <https://gk-press.if.ua/vlasta-vlasenko-dialekt-sam-po-sobi-potuzhna-azh-majzhe-pervisna-energetyka/> (data zvernennia: 23.09.2025) [in Ukrainian].
3. Virshi z afynamy i holos drymby: Vlasta Vlasenko prezentovala knyzhku poezii (2021) [Poems with yafins and the voice of a drimba: Vlasta Vlasenko presented a book of poems] Sait vydavnytstvo Staroho Leva. 22 veresnia URL: <https://starylev.com.ua/news/virshi-z-afynamy-i-golosom-drymby-vlasta-vlasenko-prezentovala-knyzhku-poeziy> (data zvernennia: 10.09.2025) [in Ukrainian].
4. Halych U. (2021) Na dni karpatskoho okeanu [At the bottom of the Carpathian ocean] *Zbruch*. 28 sichnia URL: <https://zbruc.eu/node/110277> (data zvernennia: 18.09.2025) [in Ukrainian].
5. Holod R. (2019) Defitsytni «Zgardy» (Vlasta Vlasenko. Zgardy) [Deficient «Zgardy» (Vlasta Vlasenko. Zgardy)] *Slovo i chas*. Kyiv, № 8. S. 118–123. [in Ukrainian].
6. Chyr N. (2011) «Ya – pidkorena myttiu kraplyna tryvohy...» (korotkyi esei pro poetychnu tvorchist Bohdany Kovalyuk do yii 40-richnoho yuvileiu) [«I am a momentary drop of anxiety...» (a short essay on Bohdana Kovalyuk's poetic work for her 40th anniversary)] *Narodna volia*. 28 lystopada. URL: <http://volya.if.ua/2011/11/ya-%E2%80%93-pidkorena-myttu-kraplyna-tryvohy/> (data zvernennia: 15.09.2025) [in Ukrainian].
7. Yung K.-G. Arkhetypy i kolektyvne nesvidome [Archetypes and the collective unconscious]. Lviv: Vydavnytstvo «Astroliabii», 2023. 608 s. [in Ukrainian].

CHILDHOOD AS A MYTHOLOGICAL SPACE OF ANCESTRAL MEMORY IN THE POETRY OF VLASTA VLASENKO

Abstract. The article explores the phenomenon of childhood as a mythological space of ancestral memory in the poetry of contemporary Ukrainian poet Bohdana Kovalyuk, who writes under the pseudonym Vlasta Vlasenko. The author is a writer, philologist, lecturer, and public figure from the Carpathian region, and winner of the Borys Necherda (2016) and Vasyl Stefanyk (2023) awards. The objective of this article is to elucidate the artistic mechanisms through which the poet transforms her personal childhood experiences into a mythopoetic space that reflects the collective memory of her family and cultural archetypes.

The following research objectives are proposed: firstly, to trace the depiction of childhood as a sacred chronotope that preserves the memory of generations in the poetry of Vlasta Vlasenko; secondly, to analyse the symbolic images that form the mythological structure of childhood memories; thirdly, to outline the role of folklore and mythological motifs in the construction of the author's mythological world; and fourthly, to identify the specifics of poetic thinking that combines the intimate and personal with the cultural and historical. The article is based on mythopoetic analysis, hermeneutic methods, psychological interpretation, and a cultural-historical approach.

It has been demonstrated that the lyrics of Vlasta Vlasenko are intrinsically linked with the traditions of the Carpathian region. Within this cultural context, childhood is perceived as a wellspring of spiritual energy and a crucible for the formation of identity. The role of the Hutsul-Boyko mythological world, the symbolism of archetypal images (water, fire, earth, air), and family reminiscences in the formation of the author's myth about childhood is emphasised. It has been determined that the lyrical compositions of Vlasta Vlasenko affirm the notion of childhood as a source of ancestral strength, memory, and intrinsic support that fosters poetic imagination and contributes to the shaping of the artist's worldview.

Vlasta Vlasenko's poetry is distinguished by its innovation and originality, an individual and authorial approach to the realisation of mythological systems, and a visionary type of thinking. This renders her works a significant contribution to contemporary Ukrainian literature.

Keywords: childhood, ancestral memory, mythologism, Vlasta Vlasenko, contemporary Ukrainian poetry, archetype, poetics.

© Кузьма О., 2025 р.

Дата першого надходження рукопису до видання: 25.09.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 22.10.2025
Дата публікації: 30.12.2025

Оксана Кузьма – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури Ужгородського національного університету, Ужгород, Україна oksana.kuzma@uzhnu.edu.ua; orcid.org/0000-0002-1590-1624

Oksana Kuzma – Candidate of Philology, Associate Professor of the Ukrainian Literature Department, Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine; oksana.kuzma@uzhnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-1590-1624>